

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 “ได้กำหนดให้องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีอำนาจกำหนดมาตรฐานวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 : 32) เป็นผลสะท้อนแสดงให้เห็นถึงการยกระดับวิชาชีพครู ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพการฝึกหัดครูไทยที่ผ่านมายังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบกระบวนการผลิตและการพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังปรากฏในรายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง นโยบายการผลิตและพัฒนาครู (มนตรี จุฬารัตน์, 2543 , อ้างถึงใน อธุณี สติตภานีกุลและคณะ , 2547 : 1) ที่กล่าวถึงปัญหาหลักในวิชาชีพครูที่ควรได้รับการแก้ไข 4 อันดับ คือ 1) ปรับวิชาชีพครูให้เป็นที่นิยม 2) สร้างระบบการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ 3) พัฒนาสถาบันการผลิตครูให้เข้มแข็ง และ 4) การหาคนดีมาเป็นครู ปัญหาหลักทั้ง 4 ประการนี้สะท้อนถึงความคาดหวังของสังคมที่ต้องการเห็นครูไทยที่มีคุณภาพ และการศึกษาไทยมีความก้าวหน้าในช่วง พ.ศ. 2540 - 2544 นักการศึกษาได้มองสังคมไทยในอนาคตว่าผลเมืองต้องมีความสามารถ “มุ่งก้าวมั่น รู้ทันโลก” และก้าวไปสู่ “สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้” โดยให้ทราบก็ถึงปัจจัยสำคัญ คือ ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาครูและวิชาชีพครู ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 7 มาตรา 52 – 57 ที่ประมวลสรุปความว่าการมีระบบ มีกระบวนการ มีการพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาการผลิตครูที่ไม่ได้มาตรฐาน ที่เกิดจากปัญหาสำคัญ ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูนั้นมีหลายประเด็น เช่น ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการผลิตครูปัจจุบันที่ยังไม่สามารถทำให้ครูใหม่มีความรู้ด้านวิชาการที่ลึกมากพอ ขาดทักษะการสอน ถ่ายทอดความรู้ไม่เป็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการลักษณะรุ่นใหม่เน้นทฤษฎี เนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ กระบวนการสอนของอาจารย์ใช้การบรรยาย สอนแบบธรรมชาติ

ขาดการวางแผนการสอนที่ดีมี ประสิทธิภาพ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ขาดกระบวนการปลูกฝัง อบรมด้านคุณลักษณะและจริยธรรมแห่งวิชาชีพที่เข้มมากพอ เมื่อออกไปสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนพบว่า (1) โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนหนึ่งจะมองว่า คุณครูศาสตร์ไม่ได้เตรียมนักศึกษาให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ความสามารถทักษะการสอน คุณธรรม จริยธรรมในระดับที่ดีพอ บางโรงเรียนอาจารย์พี่เลี้ยงต้องกลับมาสอนเนื้อหาเดิมซ้ำ (2) โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนหนึ่งจะบอกว่าการได้นักศึกษาฝึกประสบการณ์จะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนครู ภาระงานหนักของครูในโรงเรียน มากกว่าจะช่วยพัฒนานักศึกษาครูให้มีทักษะการสอนและเป็นครูที่ดี รวมทั้งมีความรู้สึกเห็นใจนักศึกษาไม่อยากเห็นนักศึกษาไม่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือช่วยเหลือโดยการให้หนังสือคู่มือการสอนหรือแผนจัดการเรียนรู้ที่ใช้อุปกรณ์ให้นักศึกษานำไปใช้ทำให้เกิดผลเสียต่อนักศึกษา (3) อาจารย์นิเทศก์ส่วนหนึ่งพบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่ได้รับการนิเทศที่มีคุณภาพจากอาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์พี่เลี้ยงแต่ละคนจะปฏิบัติหรือคุ้มครองหมายงานแตกต่างกัน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โรงเรียนมักจะประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสูงกว่าความเป็นจริง (อรุณี สดิต ภาคีกุล และคณะ , 2547 : 1-2)

จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาในประเทศไทย ฯ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี นาเลเซีย และเวียดนาม ต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิต การใช้ การพัฒนา และการบริหารจัดการในวิชาชีพครูด้วย ๆ กับประเทศไทย กล่าวคือ คนเก่งส่วนใหญ่ไม่เข้าเรียนครู มีการผลิตครูเกินความต้องการในบางสาขาวิชา คุณภาพบัณฑิตครุยังไม่เป็นที่พอใจของผู้ใช้ครูและสังคม ครูเก่งครูดีไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทในสังคม และมีแนวโน้มจะออกจากวิชาชีพครูมากขึ้น ครูขาดคุณภาพ จริยธรรมและจรรยาบรรณ และที่สำคัญยิ่ง คือ ครูไม่พัฒนาตนเอง ดังนั้นจากการวิจัยการพัฒนาวิชาชีพครูของคิรอก พรสีมา และคณะ (2541 : ก-ง) ได้เสนอมาตรการการรื้อระบบการผลิต ให้มีแผนการผลิตครูที่สัมพันธ์กับแผนการใช้ครู ปรับวิธีสรรหาผู้เรียน โดยสรรหาและคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถทักษะ คุณภาพ และความประพฤติที่เหมาะสมมาเรียนครูให้มากขึ้น ปรับหลักสูตรวิชาชีพครูให้มีความหลากหลายเพื่อสามารถผลิตครูได้หลายประเภท หลายระดับ ตามความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครู พัฒนาคณาจารย์ในภาคกิจกรรมทุกด้านเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของตน ปรับงบประมาณเพื่อการผลิตครู โดยรัฐควรแสวงหาแนวทางที่จะลดค่าใช้จ่ายด้านอื่นที่มีความจำเป็นน้อยกว่าลง เพื่อเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา

ให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงวิธีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาทุกระดับให้เหมาะสม ปรับสภาพแวดล้อมในสถานบันผลิตครู ปรับกระบวนการเรียนการสอนโดยมีจุดเน้นอยู่ที่การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการผลิตครูและรับรองมาตรฐานสถานบันผลิตครูและบัณฑิตครู โดยกำหนดให้ครุกุนคนต้องผ่านการประเมินเพื่อรับใบประกอบวิชาชีพครู

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้อง กับ การจัดการศึกษาได้ประชุมหารือแนวทางปรับหลักสูตรการผลิตครูตลอดช่วงปี พ.ศ.2543 – 2545 ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้กำหนดระยะเวลาในการผลิตครู ระดับ ปริญญาตรีเป็น 5 ปี โดยให้นักศึกษามีเวลาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนที่มีมาตรฐานอย่างน้อย 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาเรียน เนื้อหาวิชาเอกที่สนใจให้ลึกซึ้งมากขึ้นและ มีเวลาได้พัฒนาทักษะการสอน คุณลักษณะวิชาชีพครูที่ยาวนานมากขึ้น โดยคาดหวังว่า แนวทางนี้จะช่วยผลิตครูที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ลดปัญหาด้านคุณภาพของครู ได้ส่วนหนึ่ง ดังนั้นสถานบันราชภัฏจึงได้ ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2546 ขึ้น เพื่อผลิต ครูระดับปริญญาตรีสำหรับสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปรัชญา เป็นการผลิตครูชั้น วิชาชีพที่มีปรีชาสามารถ (Capability) และมีเป้าหมายในการผลิตครูให้มีลักษณะของครูดี ครู กะ่ กันดีและคนเก่ง (สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา , 2546: 3)

ลักษณะของครูดี ครูกะ่ กันดี คนเก่ง ตามเป้าหมายของหลักสูตรดังนี้ เป็นคนดี คือ เป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายของชีวิตมีหลักการในการดำเนินชีวิต เช่น ความงามความดีของชีวิต มีพลังและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตน และพัฒนาความก้าวหน้าของส่วนรวม รักชุมชนและ ห้องถิ่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นคนเก่ง คือ มีความสามารถและ ทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อยสองภาษา มีความรักในการฝึกเรียน อย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการคิดและ แก้ปัญหา สามารถเชื่อมโยงสถานการณ์และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นครูดี คือ เช้าใจ ธรรมชาติของผู้เรียน มีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา เป็นผู้มีจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและ เป็นครูเก่ง คือ มีปรีชาสามารถในการจัด การศึกษา และจัดการเรียนรู้ รอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนถนัด มีความคิดสร้างสรรค์

และสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2547 : 3)

จากเป้าหมายดังกล่าว คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา จึงได้กำหนดให้หลักสูตรมีลักษณะเป็นชุดวิชา บูรณาการเนื้อหาสาระของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้นักศึกษาได้มองเห็นความเชื่อมโยงของศาสตร์ต่างๆ ง่ายต่อการเรียนรู้และการนำไปใช้มีการพัฒนาทฤษฎีและปฏิบัติในแต่ละชุดวิชาทั้งยังกำหนดให้มีเวลาสำหรับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วย สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรนั้น ได้กำหนดให้มีกลุ่มชุดวิชาต่างๆ 4 กลุ่มชุดวิชาด้วยกัน ดังนี้ (1) กลุ่มชุดวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต (2) กลุ่มชุดวิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 55 หน่วยกิตประกอบด้วย ชุดวิชาการศึกษาไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิตและชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต (3) กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้านไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิตและ (4) กลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต รวมทั้งสิ้น ไม่น้อยกว่า 171 หน่วยกิต ซึ่งจำนวนหน่วยกิตและการคิดหน่วยกิตจะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2542 ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2547 : 8)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่นี้ จะมีแนวการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มชุดวิชาดังนี้ (1) กลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไป มุ่งเน้น ให้เกิดปริชาสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การปรับตัวที่มีคุณภาพ หลักสูตรได้กำหนดให้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบองค์รวม มีการพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวและปฏิบัติ ให้ศึกษาทฤษฎีแล้วนำสู่การปฏิบัติในสภาพจริง (2) กลุ่มชุดวิชาชีพครูจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นครูดี มีความรู้ความเข้าใจและทักษะวิชาชีพครู มีคุณธรรมจริยธรรมแห่งวิชาชีพ หลักสูตรได้กำหนดให้มี การพัฒนาทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงไปสู่ห้องเรียน และสถานศึกษาในสภาพจริงให้มีการบูรณาการทั้งในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานในวิชาชีพร่วมกันเพื่อนร่วมงาน ผู้สอน ครูพี่เลี้ยง นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (3) กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รอบรู้วิทยาการในฐานะที่เป็นผู้สอนในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองสนใจ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้จากหลักการและทฤษฎีต่างๆ ในสาระการเรียนรู้นั้นๆ มาปฏิบัติและพัฒนาให้มีความเหมือนสมในสถานการณ์จริง ดังจะเห็นได้ว่าในการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูที่ใช้เวลาเรียน 5 ปี นี้ได้มีการกำหนดให้อาจารย์

ผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีสอนเป็นวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการบูรณาการทฤษฎีและการปฏิบัติ การนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในสภาพจริง ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ที่นำเสนอเป็นแนวทางที่คาดหวังว่าจะมีผลดีต่อประสิทธิภาพในการสอนและเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้ (สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี , 2547 : 8 - 12)

ในส่วนของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น หลักสูตรได้กำหนดให้เป็นชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในกลุ่mvิชาชีพครูประกอบด้วยชุดวิชา 5 ชุด จำนวนรวม 25 หน่วยกิต ดังนี้ (1) การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 จำนวน 3 หน่วยกิต (2) การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2 จำนวน 3 หน่วยกิต (3) การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 3 จำนวน 3 หน่วยกิต ทั้ง 3 ชุดนี้ กำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 135 ชั่วโมง (4) การปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา 1 จำนวน 8 หน่วยกิต และ (5) การปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา 2 จำนวน 8 หน่วยกิต โดยใน 2 ชุดวิชาหลัง (ชุดที่ (4) และชุดที่ (5)) จะต้องใช้เวลาศึกษาและปฏิบัติงานในสถานศึกษา ชุดวิชาจะไม่น้อยกว่า 360 ชั่วโมง ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักศึกษาที่เข้าเรียนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จะมีโอกาสได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงในโรงเรียนจากการเรียนในกลุ่มชุดวิชาต่างๆ และในชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา 2546 : 206 - 207) โดยเน้นผลลัพธ์ด้านความรู้ ปัญหา คุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมแห่งวิชาชีพครู และการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ที่จะเกิดขึ้นกับนักศึกษาเป็นสำคัญ การฝึกในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีจุดเน้น 4 ประการ คือ (1) การเรียนรู้การบริหารจัดการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา (2) การเรียนรู้ธรรมชาติ การพัฒนาและการแก้ปัญหาของผู้เรียน (3) การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน (4) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี โดยเน้นการปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระที่เลือก 1 – 2 กลุ่มสาระ การวิจัยในชั้นเรียน การปรับปรุงการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเรียนการสอนภายใต้การดูแลของครู พี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์และมีความเป็นครูเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู เพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างนักศึกษาครูให้เป็นผู้มีความรัก ความศรัทธาต่ออาชีพครู เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่ทำให้บัณฑิตครู มีทักษะและความพร้อมในการปฏิบัติงานครุமากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครู ด้วยประสบการณ์ วิชาชีพมีอิทธิพลสำคัญต่อ นักศึกษาครุมากกว่าประสบการณ์ทั้งหลายที่นักศึกษาได้รับ หากกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนา

ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานครูของตน อันจะเป็นผลให้นักศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริงเป็นที่พึงพอใจแห่งหน่วยงานผู้ใช้ครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเกิดผลดีและเสริมสร้างคุณภาพของนักศึกษาครูให้มีสมรรถภาพ ที่พึงประสงค์ได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานผู้ใช้ครู อย่างจริงจัง เพราะหน่วยงานผู้ใช้ครู คือ สถานที่ฝึกปฏิบัติเป็นแหล่งต้นแบบที่จะให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจากมหาวิทยาลัย แต่จากสภาพของ โรงเรียน เครื่องข่าย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา พบว่าโรงเรียนมีความแตกต่างกันในด้านการบริหาร จัดการ การจัดการเรียนรู้ ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียน บางโรงเรียนยังคาดหวังว่านักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะช่วยทดสอบบุคลากรที่ขาดแคลน ช่วยลดภาระงานสอนของครู การปฏิบัติตามของครู การนิเทศน์นักศึกษาของอาจารย์ที่เดิมยังมีความแตกต่างกัน ลิ่งที่กล่าวถึงนี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่จะมีผลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาคุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามิได้เกิดคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตรและของผู้ใช้ครู (อรุณี สถาติภาควีกุล และคณะ, 2547 : 4-5) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนา โรงเรียนเครื่องข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนานวิชาชีพ โดยการ มีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการผลิตครูและหน่วยงานผู้ใช้ครูในอันที่จะทำให้ครูและโรงเรียน พัฒนาอย่างมีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะร่วมในกระบวนการผลิตครูให้มีคุณภาพ มีครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาครู แต่อย่างไรก็ตามยังมีคำถามที่จะต้องหาคำตอบให้ชัดเจนว่า มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนานวิชาชีพครูเป็นอย่างไร จะมีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ พัฒนาครูและโรงเรียน ให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนานวิชาชีพครูได้อย่างไร ในปีงบประมาณ 2547 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงอนุมัติจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัยในชุดโครงการที่ 3.1 ชื่อโครงการวิจัยและพัฒนาครูเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนานวิชาชีพครู วงเงินรวม 11,550,000 บาท และได้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏ(สถาบันราชภัฏ ในขณะนี้) จำนวน 39 มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการวิจัยในวงเงินประมาณ 280,000 บาท/มหาวิทยาลัย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก จำนวน 4 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพชรบุรี หมู่บ้านจอมบึง และกาญจนบุรี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547 : 14-17 และ 39-84)

เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครูของแต่ละมหาวิทยาลัย ราชภัฏมีความต้องการแหล่งฝึก หรือโรงเรียนร่วมพัฒนานวิชาชีพครูมากกว่า 2 โรงเรียน

ทุก ๆ มหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องจัดทำและร่วมพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมตามมาตรฐานให้มากขึ้นทั้งในเชิงระดับของความพร้อมและจำนวนโรงเรียน และจากการที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 4 แห่ง ได้มีประสบการณ์ในการศึกษามาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนา วิชาชีพครู และได้กำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมการพัฒนาครูและโรงเรียนไปแล้วใน ปีงบประมาณ 2547 การสังเคราะห์ประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาพัฒนามาตรฐาน ตลอดจน ความสำเร็จ และ/หรือปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาครูและโรงเรียนที่แตกต่างหลากหลายที่ คณะผู้วิจัยได้พบในปีที่ผ่านมาจึงน่าจะเป็นบทเรียนที่มีประโยชน์อย่างยิ่งกับทุกมหาวิทยาลัย ราชภัฏทั้ง 4 แห่ง ในเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยในชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาครูและโรงเรียนเป็น โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่คำนึงการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก ปีงบประมาณ 2547 เป็นภาพรวมเกี่ยวกับ

1. การดำเนินการวิจัยตามกรอบข้อกำหนดทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งมีประเด็น สำคัญเกี่ยวกับ

1.1 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1.2 ผลการวิจัยที่มีข้อสรุปเกี่ยวกับ

1.2.1 มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

1.2.2 แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการพัฒนาครูและโรงเรียนให้เข้าสู่ เกณฑ์มาตรฐาน

1.2.3 การดำเนินกิจกรรม พัฒนาครูและโรงเรียนตามแผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2547

2. ผลการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับ

2.1 มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

2.2 โครงการและกิจกรรมการพัฒนาครูและโรงเรียน เพื่อเข้าสู่เกณฑ์ มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2547

2.3 ผลการประเมินการพัฒนาครูและโรงเรียนตามโครงการและกิจกรรม ตามที่กำหนด

3. สังเคราะห์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก

ความสำคัญของการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตกมีเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกโรงเรียน กำหนดแผน และดำเนินการพัฒนาครู และโรงเรียนเพื่อขยายโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูปีงบประมาณ 2548 และปีต่อ ๆ ไป ตลอดจนการศึกษาวิจัยให้มีความลุ่มลึกมากขึ้น

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก และโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีมาตรฐานของโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำแผนพัฒนาร่วมกัน

3. ครู และผู้บริหาร โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก ได้พัฒนาตนเองให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 19 มีนาคม 2546 โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้วยกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ กิจกรรม/โครงการร่วมกันตามความต้องการและบริบทของโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. เป็นการสังเคราะห์ผลงานวิจัยในชุด โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ปีงบประมาณ 2547 ชุดโครงการที่ 3.1 (การวิจัยและพัฒนาครูเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู) ที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก จำนวน 4 มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพชรบุรี หมู่บ้านจอมบึง และกาญจนบุรี) ที่ดำเนินการแล้วเสร็จและส่งรายงานการวิจัยให้คณะกรรมการ

2. ประเด็นสำคัญที่ต้องการจากการสังเคราะห์ประกอบด้วย

2.1 มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

2.2 ตัวอย่างแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และ/หรือกิจกรรมการพัฒนาครู และโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พุทธศึกษา 2546 หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชารศีกษาของสถาบันราชภัฏ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ใช้เวลาเรียน 5 ปี มีลักษณะเป็นชุดวิชาตามกลุ่มวิชาต่างๆ 4 กลุ่มชุดวิชา และมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมในชุดวิชาต่าง ๆ และชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยกำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป เป็นเวลา 1 ปี ในชั้นปีที่ 5

2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง การเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติงานครุ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พ.ศ.2546 ได้แก่ งานศึกษา ผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การบริหารงานโรงเรียน งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาชีพครู

3. โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามมาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่จะรับนักศึกษาสาขาการศึกษา ที่เรียนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พ.ศ.2546 เนื้อหาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4. มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง ข้อความที่บอกรถึงระดับคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งที่เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโรงเรียนที่เป็นที่ยอมรับตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2546

5. สังเคราะห์ผลการวิจัย หมายถึง การแยกแยะประเด็นที่สอดคล้องกันเรื่องที่ศึกษาจากเอกสารรายงานวิจัยและพัฒนาครูเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูแต่ละมหาวิทยาลัย และสรุปรวมเป็นสาระและข้อสรุปรวมของกลุ่มน้ำวิทยาลัยราชภัฏตามเขตภูมิศาสตร์